

Pásztor Szabolcs

Kettős küldetésben: Mélyülés és integrálódás a Gazdasági és Monetáris Unióban

Könyvismertetés Halmai Péter *Mélyintegráció – A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája* című könyvéről¹

A Claude Chabrol által rendezett és 1959-ben megjelent *Kettős küldetésben* (*À double tour*) című filmben egy dúsgazdag családot láthatunk, amely az Aix-en-Provence-i impozáns kastélyában él, és látszólag feddhetetlen életvitelt folytat. A család egyetlen leánya beleszeret egy alacsonyabb származású, jött-ment festőművészbbe, és hozzá akar menni feleségül. A fiú bekerül a családba, és lerántja a leplet a családtagok álszent, hazug világról, a kifelé jól leplezett bűnökről.

A film képkockái jelennek meg a recenziens előtt, amikor kezébe veszi és beleolvas Halmai Péter *Mélyintegráció* című könyvébe, és azonnal kérdések sokaságát is megfogalmazza magában. A Gazdasági és Monetáris Unió családtagjai is a Marcoux-családhoz hasonlíthatók, ahol a felszínen minden rendben van, a mélyben viszont zűrzavaros állapotok uralkodnak? A válaszok a könyv elolvasása után meg is érkeznek, és a filmhez hasonlóan egyfajta élesebb kép is összeáll. Az építőkockák összerakása azonban a tárgyalt téma fajsúlyából kiindulva nem hasonlítható egy film megtekintéséhez.

A közgazdász szerző legkevésbé sem szorul terjedelmes bemutatásra, hiszen jól ismert mind a hazai, mind pedig a nemzetközi kutatói/oktatói közösség köreiben. Jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi tanára. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja és ugyanezen intézmény Gazdaságtudományi Doktori Minősítő Bizottságának elnöke. Magyarország számára kivételesen értékes tudományos pályafutása során a nemzetközi, illetve az összehasonlító gazdaságtan, a makroökonómia, valamint az agrár-közgazdaságtan területén végzett kiemelkedő tudományos munkája, különösen az európai integráció makroökonómiai összefüggéseinek vizsgálatában elért eredményei elismeréseként 2021-ben Széchenyi-díjat kapott.

Pásztor Szabolcs a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar habilitált egyetemi docense. E-mail: pasztor.szabolcs@uni-nke.hu

¹ Halmai Péter: *A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2020.

Számos könyv szerzője, és a könyvismertetésben is tárgyalt *Mélyintegráció* jól illeszkedik korábbi munkái, közöttük a következő kötetek sorába: *Kriszis és növekedés az Európai Unióban, Tagállami integrációs modellek, Európai gazdasági integráció, a BREXIT forgatókönyvei és hatásai*.² Valójában pedig az olvasó egy olyan munkát tart a kezében, amely a korábbiak szintéziseként jelenik meg, és az európai integrációt, a Gazdasági és Monetáris Uniót (GMU) a regionális rendszerek mindmáig egyedi, *kivételesen mély* és széles formáját veszi görcső alá. 2021 tavaszán a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) regionális kereskedelmi integrációkat nyomon követő adatbázisában 342 hatályban lévő kezdeményezést találunk a világgazdaságban. Kis túlzással azt mondhatjuk, hogy minden ország két integrációs kezdeményezésnek is a tagja. A valóság azonban ennél jóval összetettebb. Mélyebb ismeretek birtokában tudhatjuk, hogy csak maroknyi működik érdemben, és ezek között is éltanul az Európai Unión belül működő GMU. A GMU – a pénzügyi összefüggéseken túl – a szélesebb integrációs folyamatba is beillesztést igényel. Az integrációelmélet reál-gazdasági (kereskedelem- és növekedélméleti)³ összefüggései is megkerülhetetlenek, és olyan gazdaságilag nyitott országban, mint Magyarország a GMU kardinális kérdéseinek áttekintése elemi fontosságú. A kötet a differenciált integráció és a dezintegráció elemzése révén az európai gazdasági integráció átfogó elméletéhez kíván további adalékokat szolgáltatni. A *differenciált* (nem egyenlő) *integráció* konstrukciói és lehetőségei a legutóbbi években a nemzetközi szakirodalomban fokozott figyelmet kaptak. A kötet politikai gazdaságtani elemzés keretében, a kölcsönös függés és az átpolitizáltság különböző konstellációi alapján magyarázza a differenciált integráció (illetve differenciált dezintegráció) különféle változatait.

A szerző újszerű értelmezési keretrendszerének kiindulópontja a kereskedelmi integráció. Az olvasó megértheti, hogy mit is jelent ténylegesen a „mély” kereskedelmi integráció. A *mélység az európai integráció tekintetében is döntő jelentőségű dimenzió*. Egyrészt kifejezi a leginkább előrehaladott regionális integráció elért szintjét (állapotát). Másrészt jelzi a folyamat irányát: a mélyülő, egyre szorosabb integrációt mint fejlődési irányzatot. A mély (regionális) integráció (a kötetben: *mélyintegráció*) rendszerként, konceptuális keretként történő értelmezése lényeges hozzájárulást ígér az átfogó elméletalkotáshoz.

² Halmi Péter: *Kriszis és növekedés. Európai modell, strukturális reformok*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2014.; Halmi Péter: *Differenciált integráció: gazdasági integrációs modellek*. In Halmi Péter (szerk.) *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2019. 67–141.; Halmi Péter: *Európai gazdasági integráció*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020.; Halmi Péter: *Előszó*. 9–12.; *A brexit gazdaságtana*. 83–208.; In Halmi Péter (szerk.): *A Brexit forgatókönyvei és hatásai*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020.

³ Az európai növekedési modelltől és annak fő problémáiról lásd: Péter Halmi – Viktória Vásáry: *Growth Crisis in the EU: Challenges and Prospects. Intereconomics: Review of European Economic Policy*, 45. (2010), 5. 329–336.; Halmi Péter: *Válság és potenciális növekedés az Európai Unióban. Közgazdasági Szemle*, 58. (2011), 12. 1059–1081.; Halmi Péter – Vásáry Viktória: *Crisis and economic growth in the EU: Medium and long-term trends. Acta Oeconomica*, 61. (2011), 4. 465–485.; Elekes Andrea – Halmi Péter: *Az új tagállamok növekedési modellje: Kihívások és kilátások. Külgazdaság*, 57. (2013), 7–8. 32–66.; Halmi Péter: *Kriszis és növekedés az Európai Unióban. Európai modell, strukturális reformok*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2014. 372.; Halmi Péter: *Az európai növekedési potenciál eróziója és válsága. Közgazdasági Szemle*, 62. (2015), 4. 379–414.; Halmi Péter: *Az európai növekedési modell kifulladására. Közgazdasági Szemle*, 65. (2018), 2. 122–160.

Feltárja a mélyintegráció tartalmi jellemzőit és rendszersajátosságait, a fundamentumként megjelenő gazdasági mechanizmusokat és azok meghatározó tényezőit. Halmai Péter feszes, de ugyanakkor a komplexitást nem nélkülöző mederben tereli az olvasót, amikor rendszerezi a mélyintegráció érdemi tárgyalásához vezető kérdéseket: kereskedelmi liberalizáció, piaci potenciál és skálahatás, tényezőpiaci integráció, kereskedelmi és növekedési hatások rendszerezése. A szerző nem hagyja figyelmen kívül az intraindusztriális kereskedelmet és a valóban mélyebb integrációkra jellemző termelékenységi *spillovereket* sem. A figyelmes olvasó láthatja a mélyintegráció irányzatait, jellemzőit és következményeit, ráadásul megjelenik az is, hogy milyen mechanizmusok fejtenek ki hatásokat az egyes tagállamokra, amelyek között a dinamikus hatások különösen hangsúlyosak.

A kötet nagy jelentőséget tulajdonít a monetáris integrációnak, és ezért részletesen vizsgálja a sokkok és a sokkabszorpciók mechanizmusok sajátosságait. A szerző nagyon jól látja, és az olvasóját is abba az irányba tereli, hogy az optimális valutaövezetek elméletét széles összefüggésrendszerben érdemes elemezni, amely lehetővé teszi a mélység és a homogenitás alapos körülgárását. Az áttekintés alkalmas arra, hogy felfedezzük a felszín alatti „hazugságokat” és feszültségeket, vagy éppenséggel a széthúzó (divergens) erőket. A könyv nem nélkülözi, mert nem is nélkülözheti a GMU első változatának kritikáját és a rendszerszintű problémák bemutatását, amely ugyancsak alkalmas a felszín alatt lappangó anomáliák feltérképezésére. Kiemelt figyelmet fordít továbbá a konvergencia⁴ és a reziliencia kérdéskörére, és az utóbbit a mélyintegráció fundamentális jelentőségű jellemzőjének tartja. Áttekinti továbbá a legutóbbi válság kezelését és a GMU átfogó reformjának mozgásterét, továbbá rámutat a reformok mozgáscentrumaira (többek között szolidaritás és felelősség, növekvő homogenitás), és felvázolja a reformok kritikus tömegét.⁵

A differenciált integrációt – amelynek közgazdaságtudományi elemzése úttörő jellegű – ugyancsak beilleszti és részletesen feltárja a kötet elemzési keretrendszerében. Végezetül pedig egy egészen látványos felszín alatt lappangó anomália, a dezintegráció

⁴ Lásd: Halmai Péter: Felzárkózás és konvergencia az Európai Unióban. *Statistikai Szemle*, 87. (2009), 1. 41–62.; Péter Halmai – Viktória Vásáry: Real convergence in the new Member States of the European Union (Shorter and longer term prospects). *European Journal of Comparative Economics*, 7. (2010), 1. 229–253.; Péter Halmai – Viktória Vásáry: Convergence crisis: economic crisis and convergence in the European Union. *International Economics and Economic Policy*, 9. (2012), 3–4. 297–322., Halmai Péter: Konvergencia és felzárkózás az euróövezetben. *Közgazdasági Szemle*, 66. (2019), 6. 687–712.; Halmai Péter: Felzárkózás és konvergencia az európai integráció rendszerében. In Kovács Lajos Péter (szerk.): *Közép Európa távol*. Budapest, Éghajlat Könyvkiadó, 2019. 189–230.

⁵ E témaköröket behatóan vizsgálta – egyebek mellett – a következő műveiben: Halmai Péter: Új geometria: „teljes” gazdasági és monetáris unió? A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban. *Magyar Tudomány*, 178. (2017), 1. 6–17.; Halmai Péter: Európai reformok: Többsebességű Európa? Differenciált gazdasági integráció versus átfogó reform. *Európai Tükör*, 21 (2018), 3. 21–44.; Halmai Péter: GMU 2.0: felelősség versus szolidaritás? *Külgazdaság*, 64. (2020), 9–10. 3–34.; Halmai Péter: Központban a reziliencia. A Gazdasági és Monetáris Unió mélyítésének egyes tényezői. *Pénzügyi Szemle*, (2021), 1. 7–31.

problémakörének analízise történik, amelyet a szerző az integráció mélységének csökkenésével (példaként említve a brexitet)⁶ azonosít.

A könyv betölti küldetését, hiszen alkalmas szélesebb integrációelméleti konklúziók összefoglalására is, és új elemzési keretrendszer bevezetésével mélyintegrációs paradigmát vázol fel. Bemutatja a felszint és a felszín alatt lappangó feszítő anomáliákat, feszültségeket is. A könyvismertetés utolsó egysége nem ismétli mantraszerűen, hogy a könyv mindenkinek ajánlható, és szélesebb olvasóközönségre tarthat számot. Éppen ellenkezőleg a mélyintegráció tanulmányozása a közgazdaságilag pallérozottabbak esetében lehet támpont, így leginkább azok számára hasznosítható, akik jártasak az elméleti kérdésekben, és meg szeretnék érteni, hogy első körben milyen jellegadó különbségek vannak a sekély és a mélyintegráció között, illetve új elemzési keretrendszerben szeretnék megérteni az utóbbit.

⁶ A szerző számos további művében behatóan vizsgálta a brexit problémakörét. Lásd: Halmai Péter: A Brexit lehetséges gazdasági hatásai. *Európai Tükör*, 21. (2018), 2. 7–32.; Halmai Péter: A dezintegráció gazdaságtana. A brexit esete. *Közgazdasági Szemle*, 67. (2020), 9. 837–877.; Halmai Péter: A populizmus ára: a Brexit adó. *Magyar Tudomány*, 181. (2020), 12. 1621–1635.

